

Kulturdepartementet
Avdeling for medier og kunst

Dette brev sendt pr. epost til
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 20. november 2019

VEDR. FORESLÅTT ENDRING AV ÅVL. § 114 (VERNEREGLENE I GRAMO)

Det vises til forslag fra Fond For Utøvende Kunstnere (heretter «FFUK»), om endring av åvl. § 114. Vi er kjent med at det i begynnelsen av oktober dette år ble oversendt et brev til departementet, hvor FFUK opplyste at en rekke organisasjoner på kunstnerfeltet stilte seg bak forslaget. Da GramArt har et avvikende syn på saken, vil vi med dette kommentere forslaget fra FFUK, orientere departementet om hva vi mener om saken, samt fremme et alternativt endringsforslag.

1. Forslaget fra FFUK og begrunnelsen for dette

FFUK har hevdet at Gramos praktisering av tilknytningskriteriene ikke er i samsvar med åndsverkloven, ved at Gramo også utbetaler vederlag til utøvere og produsenter hjemhørende i land som ikke har tiltrådt Romakonvensjonen. GramArt vil innledningsvis bemerke at det er vanskelig å se at Gramos praksis på noen måte er lovstridig, all den tid vernekriteriene fremgår direkte av åvl. § 114. Vi kan heller ikke se at Romakonvensjonen legger noen begrensninger på konvensjonslandene adgang til å gi vern til innspillinger som går utover konvensjonsforpliktelsene. Det er derfor også vanskelig å se gode argumenter for at den regulering som er valgt i åvl. § 114 er konvensjonsstridig.

FFUK har med bakgrunn i sitt syn foreslått et tillegg til åvl. § 114, hvor anvendelsesområdet for åvl. § 21 begrenses til innspillinger hvor produsenten er et selskap som er hjemhørende i Norge. Ergo vil det være tale om å innføre et unntak fra hovedbestemmelsen i § 114, da kapittel 2 også som utgangspunkt tar hensyn til om det er tale om arbeid som er frembrakt av norsk statsborger eller utøver som er bosatt i Norge.

GramArt er av den oppfatning at dette vil være en uheldig endring av åndsverklovens bestemmelser.

2. Dagens ordning

Som departementet er kjent med er Norge i en særstilling ved at det her kreves inn vederlag for offentlig fremføring av all musikk, uavhengig av om musikken som brukes anses vernet eller ikke. Dette følger av «lov om avgift på offentlig fremføring av utøvende kunstners prestasjoner» (LOV-1956-12-14-4, heretter benevnt «fondsloven») § 3. En eventuell endring av åvl. § 114 vil dermed, slik FFUK korrekt

skriver i sitt brev, være uten betydning for sluttbrukeren av musikken. Endringen vil kun få betydning for grensedragningen mellom hvilken musikk det skal betales vederlag for iht. åvl. § 21 og hvilken musikk det skal betales avgift til FFUK for iht. fondslovens § 3.

Pr. i dag er tilknytningskriteriene som praktiseres i Gramo i tråd med det som fremgår av hovedregelen i § 114. Ergo vil det opptjenes (og utbetales) vederlag i de tilfellene hvor ett av de to lovbestemte tilknytningskriteriene er oppfylt. Det må følgelig enten være tale om norsk utøver eller norsk plateselskap. Som følge av Norges folkerettslige forpliktelser gjennom EØS-avtalen og Romakonvensjonen er disse kriteriene imidlertid utvidet til å omfatte også utøvere som er borgere av eller bosatt i andre EØS-land og produsenter som har sitt styre eller sete i et land som har tiltrådt Romakonvensjonen.

Det bemerkes for øvrig at dette er slik ordningen har vært praktisert siden Gramos etablering i 1989, dog slik at EØS-utvidelsen for utøvertilknytningen først inntraff da Norge tiltrådte EØS.

3. Konsekvensene av å gjennomføre den foreslåtte endringen

Den største konsekvensen av en endring som den som er foreslått av FFUK vil bli at det ikke lenger vil innkreves vederlag etter åvl. § 21 for noen innspillinger hvor produsenten er hjemhørende i et land som ikke har tiltrådt Romakonvensjonen. Den største gruppen vil ventelig være utgivelser utgitt på amerikanske plateselskaper.

Vi forstår at FFUK ønsker en endring som den som nå er foreslått, all den tid dette vil føre til at færre innspillinger anses vernet iht. åvl. § 21 og det følgelig vil innkreves fondsavgift for disse innspillingene i stedet.

Slik vi i GramArt vurderer det vil imidlertid endringen medføre en del uheldige konsekvenser, som ikke i særlig grad er kommentert i FFUKs redegjørelse. GramArt er av den oppfatning at de negative konsekvensene veier tyngre enn det positive i at FFUK vil motta større tilskudd. Blant disse skal vi få nevne følgende hovedpoenger:

a) Norske utøveres vederlag

Bakgrunnen for at man i sin tid valgte en «dobbeltsporet» ordning hvor det også ble tatt hensyn til utøverens hjemland/bostedsland har åpenbart vært å sikre at norske utøvere mottar vederlag for offentlig fremføring når innspillinger de deltar på fremføres offentlig i Norge. Det mener vi i utgangspunktet er en god tanke. Noen av våre største eksporter på musikkfeltet vil kunne rammes dersom man i stedet velger en ordning som utelukkende tar hensyn til produsentens hjemland.

I denne sammenheng skal det nevnes at det har vært en økende internasjonalisering av musikkbransjen de siste tiårene, noe som medfører at flere norske artister utgir innspillinger i andre land enn tidligere, også i USA. Et tilknytningskriterium kun basert på plateselskapets hjemland vil derfor også kunne begrense artistenes mulighet til å velge å satse i et slikt marked,

da retten til radioinntekter i hjemlandet forsvinner dersom man velger å utgi sin innspilling på et amerikansk selskap.

Det kan heller ikke overses at dette er vederlag disse utøverne har mottatt i hele den perioden åvl. § 21 (og tilsvarende bestemmelse i den gamle åndsverkloven) har vært gjeldende rett i Norge, slik at det således er tale om å gjøre en endring som fratrar dem en rettighet de pr. i dag har.

Dette er for øvrig artister som i liten grad kan vente å motta stipendtildelinger fra FFUK, grunnet tildelingsvilkårene som benyttes i fondet. Eksempelvis fremgår det av tildelingsvilkårene for innspillingsstøtte at støtte kun gis til *«innspilling som i sin helhet gjøres i Norge og med produsent som i hovedsak har sitt virke i Norge.»* Det stilles også krav om at honorarer til medvirkende musikere *«i hovedsak»* er øremerket *«profesjonelle utøvere som er bosatt i Norge»*. De øvrig tildelingsordningene under FFUK har langt på vei tilsvarende krav. De utøverne endringen rammer kan derfor ikke forvente å motta økte stipendmidler fra FFUK.

I den grad departementet skulle velge en løsning som den som er foreslått av FFUK, vil det etter vårt syn være nødvendig å gjøre endringer i tildelingsvilkårene hos FFUK.

b) Betydningen for kollektive midler i Gramo

En endring av tilknytningskriteriene vil ventelig også påvirke størrelsen på de såkalte kollektive midler i Gramo i ikke ubetydelig grad. Midlene som ikke lar seg fordele knytter seg erfaringsvis i stor grad til innspillinger som er utgitt på amerikanske plateselskaper.

I Ot.prp. nr. 36 (1988-1989) pkt. 3.2.2 6. ledd fremgår det at lovgiver har hatt følgende syn på benyttelsen av slike midler:

«Inntekter på utøversiden som ikke gir grunnlag for individuell fordeling, kan utbetales kollektivt til norske utøverorganisasjoner eller til andre formål til beste for norsk utøvende kunst (nedenfor benevnt kollektive formål), etter retningslinjer utarbeidet av organisasjonen.»

Som departementet er kjent med benyttes kollektive midler i Gramo i dag i tråd med lovgivers intensjon. Midlene utbetales dels som organisasjonsstøtte til utøverorganisasjonene på musikkfeltet (herunder GramArt). Dels benyttes de til prosjektstøtte til kollektive formål som for eksempel Spellemann, bransjetilstelninger som by:larm, Trondheim calling og Vill Vill Vest, finansiering av nødvendige utredninger og politisk arbeid til fordel for musikkutøvere, kompetansebygging hos utøverne selv mv.

Dersom departementet skulle ønske å endre vernereglene i tråd med FFUKs forslag, må det derfor samtidig tas stilling til hvordan disse organisasjonene og prosjektene skal finansieres i fremtiden. Gjør man ikke det er det grunn til

å frykte at ordningene vil bli utradert. Det er neppe til det beste for norske musikkutøvere.

3. Hvordan er den norske ordningen sett opp mot tilsvarende reguleringer i andre europeiske land?

Det er korrekt som trukket frem i debatten rundt denne saken at den norske ordningen inneholder visse elementer som nok må anses å være særnorske. Dette gjelder både det forhold at vi innkrever vederlag uavhengig av om en innspilling anses vernet eller ikke (som er selve grunnlaget for FFUKs virksomhet) og vektleggingen av utøverens hjemland og bosted.

Det er imidlertid ikke slik at det finnes én felles regulering av dette i de øvrige europeiske landene. Hvis man ser bort fra den norske løsningen, er det så vidt vi er kjent med i hovedsak tre løsninger som er i bruk:

- a) Land som utelukkende verner innspillinger hvor produsenten er hjemhørende i et land som har tiltrådt Romakonvensjonen eller WPPT
- b) Land som gir vern enten hvor produsenten er hjemhørende i et land som har tiltrådt Romakonvensjonen eller WPPT eller deler av innspillingen er foretatt innenfor EØS-området
- c) Land som gir vern dersom innspillingen er utgitt innenfor EØS-området innen en gitt frist etter førstegangsutgivelsen (normalt 30 dager)

Alternativ b) er den som benyttes i Sverige og som er avgjørende for hvilke innspillinger som oppfyller «skyddskriteriene» etter den svenske opphovsrättslagen § 46, jfr. §§ 13 og 26 i den «internationella upphovsrättsförordningen» (SFS 1994:193).

6. GramArts forslag

GramArt ser at det er argumenter for en tydeliggjøring av tilknytningskriteriene for vern av lydopptak i Norge.

Vår oppfatning er imidlertid at et tilknytningskriterium som kun er knyttet opp mot produsentens hjemland vil utgjøre en betydelig begrensning av de opptak som er vernet i Norge, og med det også begrense norske utøveres rettigheter og selvråderett.

GramArt er på denne bakgrunn imot et forslag om vern kun basert på produsentland, slik foreslått av FFUK.

Dersom departementet skulle ønske å gjøre endringer i åvl. § 114 mener GramArt at de beste grunner taler for å velge en løsning som ligger tett opp til den svenske reguleringen, hvor det i tillegg til produsentens hjemland også tas hensyn til hvor innspillingen har skjedd. Slik vi vurderer det vil dette være den ordningen som på best mulig måte sikrer norske utøvere og artisters rettigheter.

Dersom departementet skulle ønske ytterligere klargjøring, stiller vi gjerne til et møte.

Med vennlig hilsen

Marius Øvrebø-Engemoen
kst. daglig leder
marius@gramart.no